

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU7

Integration

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Yrkandena gäller bl.a. bosättningslagen, etableringsprogrammet, etableringsinsatserna och utanförskap.

I betänkandet finns 17 reservationer (S, V, C, MP) och två särskilda yttranden (S, SD).

Behandlade förslag

45 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Målet för integrationspolitiken m.m.	7
Bosättningslagen	10
Ersättning till kommunerna för mottagandet av nyanlända	13
Etableringsprogrammet	14
Etableringsinsatserna	19
Etableringslån	25
Samhällsorientering och samhällsintroduktion	26
Nyanlända kvinnors etablering	29
Civilsamhällets betydelse för integrationen	33
Utanförskap	35
Reservationer	40
1. Målet för integrationspolitiken m.m., punkt 1 (MP)	40
2. Bosättningslagen, punkt 2 (S)	41
3. Bosättningslagen, punkt 2 (C)	41
4. Bosättningslagen, punkt 2 (MP)	42
5. Etableringsprogrammet, punkt 4 (S)	43
6. Etableringsprogrammet, punkt 4 (V)	44
7. Etableringsprogrammet, punkt 4 (MP)	44
8. Etableringsinsatserna, punkt 5 (S)	46
9. Etableringsinsatserna, punkt 5 (C)	47
10. Etableringsinsatserna, punkt 5 (MP)	47
11. Etableringslån, punkt 6 (C)	48
12. Samhällsorientering och samhällsintroduktion, punkt 7 (MP)	49
13. Nyanlända kvinnors etablering, punkt 8 (S)	50
14. Nyanlända kvinnors etablering, punkt 8 (MP)	50
15. Civilsamhällets betydelse för integrationen, punkt 9 (C)	51
16. Utanförskap, punkt 10 (S)	52
17. Utanförskap, punkt 10 (MP)	52
Särskilda yttranden	54
1. Målet för integrationspolitiken m.m., punkt 1 (S)	54
2. Integration (SD)	54
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	55
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Målet för integrationspolitiken m.m.

Riksdagen avslår motion

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1–3 och 12.

Reservation 1 (MP)

2. Bosättningslagen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1358 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 2,

2023/24:2268 av Josefin Malmqvist (M),

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 21 och 22,

2023/24:2622 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 7 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 16.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

3. Ersättning till kommunerna för mottagandet av nyanlända

Riksdagen avslår motion

2023/24:1081 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S).

4. Etableringsprogrammet

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:955 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 6 och 7,

2023/24:986 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 25,

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 36,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 34, 52 och 53.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (MP)

5. Etableringsinsatserna

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1556 av Eva Lindh m.fl. (S),

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 20,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 7 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 20, 38, 42, 48 och 60.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (MP)

6. Etableringslån

Riksdagen avslår motion

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 18.

Reservation 11 (C)

7. Samhällsorientering och samhällsintroduktion

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2267 av Josefin Malmqvist (M) och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 8, 11, 21, 29 och 54.

Reservation 12 (MP)

8. Nyanlända kvinnors etablering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 4 och 6,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 17 och 104 samt

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 49.

Reservation 13 (S)

Reservation 14 (MP)

9. Civilsamhällets betydelse för integrationen

Riksdagen avslår motion

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 25.

Reservation 15 (C)

10. Utanförskap

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 10 och

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 103.

Reservation 16 (S)

Reservation 17 (MP)

Stockholm den 7 maj 2024

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Magnus Persson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Magnus Persson (SD), Teresa Carvalho (S), Viktor Wärnick (M), Patrik Lundqvist (S), Saila Quicklund (M), Serkan Köse (S), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Sofia Amløh (S), Arin Karapet (M), Ciczie Weidby (V), Magnus Jacobsson (KD), Jonny Cato (C), Sara Gille (SD), Leila Ali Elmi (MP), Camilla Mårtensen (L), Ulf Lindholm (SD) och Jonathan Svensson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 45 motionsyrkanden om integration från allmänna motionstiden 2023/24. Motionsyrkandena rör frågor om bl.a. bosättningslagen, etableringsprogrammet, etableringsinsatserna och utanförskap. Motionsyrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Målet för integrationspolitiken m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mål för integrationspolitiken m.m.

Jämför reservation 1 (MP) och det särskilda yttrandet (S).

Motionen

I partimotion 2023/24:2691 anser Märta Stenevi m.fl. (MP) att integrationsdebatten har blivit ett hinder för integrationen. I detta ligger enligt motionärerna bl.a. en mytbildning om att integrationen i Sverige är misslyckad och att invandrare saknar arbetsvilja och i stället förlitar sig på möjligheten att stapla bidrag på varandra (yrkande 1).

Enligt motionärerna behöver det därför ses över hur samhället på både kort och lång sikt kan motverka spridning av felaktig information och mytbildning som riskerar att försämra integrationen och tilltron till myndigheter och samhälle (yrkande 2). På ett övergripande plan argumenterar motionärerna för att ett fungerande välfärdssamhälle måste vara högprioriterat eftersom det ger jämlika möjligheter för alla och därmed utgör grunden även för integrationen (yrkande 3).

Vidare anser motionärerna att hälsa bör ingå i målet för integrationspolitiken. Enligt motionärerna har den som inte har hälsan inte heller förutsättningar för att kunna etablera sig och fungera utifrån sin egentliga förmåga (yrkande 12).

Bakgrund

Målet för integrationspolitiken

Integrationspolitiken inrättades genom riksdagens beslut om regeringens proposition Sverige, framtiden och mångfalden (prop. 1997/98:16, bet. 1997/98:SfU6, rskr. 1997/98:68). Målet för integrationspolitiken bestämdes då till att vara lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga i och medansvariga för. Målet för integrationspolitiken har därefter reviderats och kompletterats vid skilda tillfällen, senast i samband med budgetpropositionen för 2009 då riksdagen godkände regeringens förslag om att målet ska vara lika rättigheter,

skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Regeringen beslutade den 25 maj 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppdraget att utreda och ta fram förslag på åtgärder som särskilt syftar till att skynda på utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden (dir. 2022:42). Utredningen antog namnet Förbättrad arbetsmarknadsetablering för utrikes födda kvinnor (Ju 2022:05). Den 30 mars 2023 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att utredningens uppdrag utvidgades till att även omfatta styrning och uppföljning av måluppfyllelsen på integrationsområdet (dir. 2023:42). I maj 2023 överlämnade utredningen delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24). I juni 2023 antog utredningen ett nytt namn, Utredningen om en målstyrd integrationspolitik, för att bättre återspegla inriktningen av de fortsatta uppdragen.

Med hänvisning till Tidöavtalet beslutade regeringen den 29 juni 2023 om tilläggsdirektiv som innebar att uppdraget utvidgades ytterligare till att föreslå ett nytt mål för integrationspolitiken där samhällets insatser utgår från att den som långvarigt befinner sig i Sverige ska ta ansvar för att bli en del av det svenska samhället (dir. 2023:101). I januari 2024 överlämnade utredningen delbetänkandet Mål och mening med integration (SOU 2024:12). I betänkandet görs bl.a. bedömningen att en kravbaserad integrationspolitik bör utgå från de rättsliga krav på integration som kan ställas på utrikes födda kvinnor och män. När det gäller den som sedan länge lever och bor i Sverige och har beviljats medborgarskap finns det inga rättsliga möjligheter att i efterhand ställa sådana krav. Utredningen föreslår följande övergripande mål för integrationspolitiken:

Utrikes födda kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter som övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige tar ansvar för att bli en del av det svenska samhället och att samhället ger möjligheter att fullt ut delta och bidra i arbets- och samhällslivet.

Vidare anføres att avgörande för en framgångsrik integrationspolitik är att insatser som vidtas bygger på ett solitt och evidensbaserat kunskapsunderlag och inte på allmänna föreställningar om tillståndet för integrationen av utrikes födda. För att kunna följa upp måluppfyllelsen på integrationsområdet behöver det övergripande målet konkretiseras i delmål på ett begränsat antal områden där det finns relevanta indikatorer som kan följas över tid och där det går att ange ett önskvärt utfall. Ett önskvärt utfall bör vara att utrikes födda kvinnor och män ska ha möjlighet att uppnå samma sociala och ekonomiska utfall som inrikes födda kvinnor och män. Delmålen bör enligt utredningen formuleras som konkreta, mätbara och realistiska inriktningsmål. De bör också svara mot

de normativa krav som kan ställas på utrikes födda i enlighet med en kravbaserad integrationspolitik som är utredningens huvudsakliga inriktning. Delmålen bör även genomsyras av ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Utredningen föreslår delmål om ekonomisk, språklig, demokratisk och social integration samt ett delmål om utbildning.

Vårändringsbudget för 2024

I Vårändringsbudget för 2024 (prop. 2023/24:99) föreslår regeringen att målet för integrationspolitiken ska vara följande:

Utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund.

Som skäl för förslaget anför regeringen följande:

Det är angeläget att integrationspolitiken i högre grad bidrar till att alla som kan ska stå till arbetsmarknadens förfogande, lära sig svenska och bli en del av den svenska gemenskapen. På så vis minskas risker för utanförskap och kriminalitet. Med målets nya föreslagna formulering förtydligas det egna ansvaret att bli en del av det svenska samhället. För att skapa bättre förutsättningar att följa upp måluppfyllelsen på integrationsområdet behöver målet tydligare inkludera olika konkreta aspekter av integration. Ett nytt mål bör därför ersätta det nuvarande målet för integrationspolitiken.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsyrkande om målet för integrationspolitiken behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 6 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Ett riksdagsbundet mål används för att visa på det huvudsakliga syftet med och den politiska inriktningen för området. Målet används också som utgångspunkt för regeringens resultatredovisning till riksdagen. Utskottet konstaterar att i partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkande 12 finns förslag om att hälsa bör ingå i målet för integrationspolitiken. Utskottet noterar att regeringen i Vårändringsbudget för 2024 föreslår ett nytt integrationspolitiskt mål som är tänkt att förtydliga det egna ansvaret att bli en del av det svenska samhället. Regeringen anger också att för att skapa bättre förutsättningar att följa upp måluppfyllelsen på integrationsområdet behöver målet tydligare

inkludera olika konkreta aspekter av integration. Utskottet noterar att förslaget om ett nytt integrationspolitiskt mål bereds av finansutskottet och anser inte att denna beredning bör föregripas, varför yrkandet bör avslås.

Vidare i ovannämnda motion yrkandena 1 och 2 argumenterar motionärerna för att det finns ett behov av att stävja spridning av felaktig information och mytbildning när det gäller debatten om integration. Utskottet sympatiserar med en sådan inställning och konstaterar att i ovannämnda utredning framhålls vikten av en integrationspolitik som bygger på ett solitt och evidensbaserat kunskapsunderlag och inte på allmänna föreställningar om tillståndet för integrationen av utrikes födda. För att kunna följa upp måluppfyllelsen på integrationsområdet föreslår utredningen ett antal delmål på ett begränsat antal områden där det finns relevanta indikatorer som kan följas över tid och där det går att ange ett önskvärt utfall. Det är utskottets förhoppning att en ny målstruktur för integrationspolitiken är ett steg på vägen också för att skapa förutsättningar för en integrationsdebatt fri från mytbildning och vanföreställningar. Utskottet kommer med stort intresse att följa den fortsatta beredningen av utredningens förslag och anser inte att detta arbete bör föregripas. De aktuella motionsyrkandena bör därför avslås.

Mot bakgrund av det anförda och regeringens samlade politik på området bör riksdagen även avslå partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkande 3 om vikten av ett fungerande välfärdssamhälle.

Bosättningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bosättningslagen.

Jämför reservation 2 (S), 3 (C) och 4 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2622 värnar Anders Ygeman m.fl. (S) om intentionerna med bosättningslagen som enligt motionärerna innebär att mottagandet fördelas jämnt mellan kommunerna i landet (yrkande 7).

Jonny Cato m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2491 att större hänsyn ska tas till individuella kriterier såsom tidigare arbetslivserfarenhet när beslut fattas om vilken kommun en nyanländ ska hänvisas till med stöd av bosättningslagen (yrkande 21). Motionärerna anser även att bosättningslagen bör ses över, bl.a. med inriktningen att kommuner med goda arbetsmarknadsförutsättningar ska kunna ta emot fler nyanlända (yrkande 22).

I partimotion 2023/24:2691 anser Märta Stenevi m.fl. (MP) att målgruppen för bosättningslagen bör utvidgas så att den omfattar alla nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd och att det ska tydliggöras att kommunen ansvarar för att erbjuda ett stadigvarande boende samt att det nuvarande regelverket bör

ses över med inriktningen att människor i högre grad ska kunna etablera sig där det är lätt att få arbete (yrkande 16).

I motion 2023/24:1358 lyfter Lars Isacson m.fl. (S) fram vikten av att bekämpa segregationen, bl.a. genom att kommunerna delar på ansvaret för mottagandet av nyanlända och att s.k. social dumpning stoppas (yrkande 2).

I motion 2023/24:2268 anser Josefin Malmqvist (M) att det bör införas en nationell reglering för tidsbegränsat etableringsboende som innebär att nyanlända som omfattas av bosättningslagen erbjuds bostad av kommunen i maximalt två år.

Bakgrund

Riksrevisionens granskning av bosättningslagen

Riksrevisionen har granskat om reformen av anvisningssystemet för vissa nyanländas bosättning har levt upp till intentionerna om ett snabbare och jämnare fördelat mottagande mellan kommuner och om en bättre etablering av nyanlända på arbetsmarknaden (RiR 2021:29). Granskningen visar bl.a. att mottagandet av nyanlända i kommuner efter anvisning har blivit snabbare efter bosättningslagens införande. Vidare gör Riksrevisionen bedömningen att Migrationsverkets arbete med att ta fram förslag på antalet nyanlända som ska omfattas av anvisning och fördelningen mellan län (länstal) fungerar väl och främjar ett jämnare mottagande mellan kommuner.

I skrivelse 2021/22:191 Riksrevisionens rapport om bosättningslagen välkomnar regeringen Riksrevisionens granskning. Regeringen konstaterar bl.a. att granskningen visar att bosättningslagen bidragit till kortare väntetider från uppehållstillstånd till mottagande i en kommun och till att mottagandet av nyanlända har blivit jämnare fördelat mellan kommuner. Regeringen konstaterar också att lagen har haft en positiv påverkan på arbetsmarknads-etableringen för anvisade nyanlända. Eftersom det inte tidigare har gjorts någon samlad utvärdering av reformen anser regeringen att Riksrevisionens analyser tillför värdefull kunskap på området.

Utredning om ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända

Regeringen gav i februari 2024 en särskild utredare i uppdrag att föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända som ska ersätta det nuvarande systemet. Syftet enligt regeringens direktiv är att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande i kommunerna. I uppdraget ingår bl.a. att analysera och föreslå vilka faktorer som ska beaktas vid fördelningen av nyanlända mellan kommuner för att systemet ska främja integration. Utredaren ska även föreslå en reglering av etableringsboende som innebär att kommunerna är skyldiga att ordna en tidsbegränsad boendelösning i max tre år för nyanlända som anvisats till kommunen och att kommunerna villkorar etableringsboendet med att den nyanlända aktivt bidrar till sin etablering i

arbets- och samhällslivet i syfte att korta tiden i boendelösningen (dir. 2024:22).

Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om bosättningslagen behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 7 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

I betänkande 2021/22:AU13 behandlade utskottet regeringens skrivelse 2021/22:191 Riksrevisionens rapport om bosättningslagen och fyra motioner som hade väckts med anledning av skrivelsen. Motionsyrkandena avstyrktes och utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2021/22:290).

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkten för den nuvarande regleringen av nyanländas bosättning är att alla kommuner ska vara med och ta ansvar för mottagandet av nyanlända och för att förbättra de nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. I motion 2023/24:2268 (M), kommittémotion 2023/24:2491 (C) yrkandena 21 och 22 samt partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkande 16 finns förslag som gäller behovet av en översyn av bosättningslagen, om än i olika riktning. I kommittémotion 2023/24:2622 (S) yrkande 7 värnar motionärerna om bosättningslagen som de menar innebär att mottagandet fördelas jämnt mellan kommunerna.

Utskottet konstaterar att bosättningslagen infördes under en tid då mottagandet var högt och det fanns problem med långa kötider i anläggningsboenden som försenade etableringen av nyanlända. Syftet med bosättningslagen var att alla kommuner skulle ta ansvar för mottagandet av nyanlända. Riksrevisionen har gjort den övergripande bedömningen att intentionerna med lagen har uppnåtts. Utskottet anser dock att det finns utmaningar med det nuvarande systemet; bl.a. gör kommunerna olika tolkningar av det nuvarande regelverket när det gäller skyldigheten att ta emot nyanlända för bosättning, vilket bidrar till att mottagandet inte är likvärdigt i hela landet. Dessutom är det så att trots ett minskat mottagande tilldelas vissa kommuner förhållandevis många nyanlända, och för de kommuner som har bostadsbrist kan det vara svårt att hitta fungerande boendelösningar. Det är rimligt, anser utskottet, att mer utanförskap i fler kommuner inte uppkommer; det måste skapas förutsättningar för att nyanlända snabbt och ordnat ska kunna tas emot och påbörja sin etablering i arbets- och samhällslivet.

Utskottet noterar att en särskild utredare har fått i uppdrag att föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända som ska ersätta det nuvarande systemet. Inriktningen är att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och

flexibelt mottagande i kommunerna. Utskottet noterar vidare att enligt uppdraget ska en nationell modell med etableringsboende införas, vilket bl.a. innebär en tidsbegränsad boendelösning i max tre år och att kommunerna villkorar etableringsboendet med att den nyanlände aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet.

Utskottet ser fram emot att ta del av utredningens resultat och den fortsatta beredningen av ärendet som inte bör föregripas. Utskottet finner därmed inte skäl att ta något initiativ på området, varför de aktuella motionsyrkandena bör avslås.

Med det anförda bör riksdagen även avslå motion 2023/24:1358 (S) yrkande 2 om vikten av att bekämpa segregationen, bl.a. genom att kommunerna delar på ansvaret för mottagandet av nyanlända och att s.k. social dumpning stoppas.

Ersättning till kommunerna för mottagandet av nyanlända

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ersättning till kommunerna för mottagande av nyanlända.

Motionen

I motion 2023/24:1081 efterfrågar Niklas Sigvardsson m.fl. (S) en översyn av ersättningar för kommunernas flyktningmottagande i syfte att skapa bättre och mer jämlika förutsättningar för integration och etablering på arbetsmarknaden.

Bakgrund

Statlig ersättning till kommunerna för mottagandet av nyanlända

Den statliga ersättningen till kommunerna för mottagandet av nyanlända regleras huvudsakligen i förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. En del av de statliga ersättningarna betalas ut utan ansökan och en del behöver kommuner ansöka om. Av 10 § framgår att en schablonersättning betalas för t.ex. mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, kommunal vuxenutbildning som särskilt anpassats för utlänningar inom ramen för s.k. etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och samhällsorientering. Vidare framgår det av 15 § att den kommun som först tar emot nyanlända personer kan få ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd som kan uppstå innan den första etableringsersättningen har beviljats. Ersättning som betalas ut i efterhand och efter ansökan är t.ex. enligt 22 och 23 §§ ersättning för kostnader för stöd och hjälp i boendet.

Ersättning för nyanlända som tagits emot i en kommun före den 1 december 2010 regleras i förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m.

Budgetpropositionen för 2024

I budgetpropositionen för 2024 konstaterar regeringen att det fortfarande finns flera ersättningar som kräver att kommunen ansöker i särskild ordning och som innebär omfattande administration såväl för Migrationsverket som för kommuner och regioner. Regeringen avser därför att införa en ny indexerad schablon för initiala kostnader för mottagandet som ersätter nuvarande ersättningar för hyreskostnader, särskilda kostnader för mottagande av kvotflyktingar samt ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd.

Vidare föreslås bl.a. att det tillfälliga statsbidraget till kommuner med högt flyktingmottagande avvecklas (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 avsnitt 3.4 och 3.6.2). Förslaget tillstyrktes och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om ersättning till kommunerna för mottagande av nyanlända behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 11 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det som tidigare gjorts för att effektivisera ersättningsystemet inte är tillräckligt samt att det behövs bättre kostnadskontroll särskilt när det gäller ersättning för hyreskostnader. Utskottet välkomnar att regeringen avser att införa en ny indexerad schablon som ska användas för att ersätta kommunerna för initiala kostnader för mottagandet av nyanlända. Detta arbete bör avvaktas innan det kan bli aktuellt att överväga något initiativ på området. Det aktuella motionsyrkandet bör därför avslås.

Etableringsprogrammet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om etableringsprogrammet.

Jämför reservation 5 (S), 6 (V) och 7 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2621 framhåller Teresa Carvalho m.fl. (S) betydelsen av att fler utrikes födda kvinnor kommer i arbete. I sammanhanget

ser motionärerna fram emot att ta del av utredningsförslag bl.a. om att målgruppen för etableringsprogrammet bör utvidgas (yrkande 5).

I kommittémotion 2023/24:986 anser Tony Haddou m.fl. (V) att de som får tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet bör få rätt att delta i etableringsprogrammet och på så sätt få bättre möjligheter att komma i arbete (yrkande 25).

I partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att etableringsprogrammet vid behov ska kunna förlängas till fyra år och att det ska finnas möjlighet till en större individanpassning (yrkande 34). Vidare anser motionärerna att anhöriginvandrare till svenska medborgare ska kunna anvisas till etableringsprogrammet och därmed ha rätt till etableringsinsatser (yrkande 52). Motionärerna föreslår också att begreppet överhoppningsbar tid införs enligt förslag i SOU 2023:24 eller motsvarande möjlighet att kompensera för föräldraledighet i etableringen (yrkande 53).

I kommittémotion 2023/24:955 anser Annika Hirvonen m.fl. (MP) att flyktingar från Ukraina bör ges goda möjligheter till utbildning, bl.a. samhällsorientering och bristyrkesutbildning (yrkande 6). Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 36. Motionärerna i motion 2023/24:955 anser också att ukrainska flyktingar bör ges rätt till etableringsersättning och insatser för etablering motsvarande vad som gäller för andra som fått uppehållstillstånd som flyktingar (yrkande 7).

Bakgrund

Tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet m.m.

Rysslands invasion av Ukraina har lett till att flera miljoner människor är på flykt i Europa. Vid mötet i Europeiska unionens råd den 4 mars 2022 fattades ett beslut om att aktivera det s.k. massflyktsdirektivet (rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs). Detta innebär bl.a. att skyddsbehövande från Ukraina kommer att ges ett tillfälligt uppehållstillstånd i EU i ett år med möjlighet till förlängning i ytterligare två år.

Syftet med massflyktsdirektivet (rådets direktiv 2001/55/EG) är att det ska finnas ett gemensamt regelverk inom Europeiska unionen som kan aktiveras vid en massiv tillströmning av fördrivna personer från ett tredjeland. Massflyktsdirektivet har genomförts i svensk rätt (prop. 2001/02:185, bet. 2002/03:SfU4, rskr. 2002/03:47). De personer som beviljas uppehållstillstånd och som kan antas komma att vistas här under kortare tid än tre år ska som huvudregel inte folkbokföras, eftersom skyddsbehovet är av tillfällig natur. Utgångspunkten är att denna grupp inte heller fullt ut bör omfattas av alla de sociala rättigheter som normalt tillkommer personer som bor här (prop. 2001/02:185 s. 84 f.).

Från den tid då uppehållstillstånd med tillfälligt skydd beviljats ska en utlänning få förmåner enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., bl.a. logi och dagersättning. När det gäller utbildning ska Migrationsverket enligt samma lag i lämplig omfattning ge asylsökande m.fl. sysselsättning genom att de får tillfälle att delta i svenskundervisning, i skötseln av föreläggningar och i annan verksamhet som bidrar till att göra vistelsen meningsfull. Om uppehållstillståndet förlängs kan personen komma att folkbokföras. Samma förmåner gäller då för utlänningen som för andra folkbokförda.

När det gäller språkutbildning kan kommunerna sedan juni 2023 erbjuda personer som flytt Ukraina kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi). Sedan augusti 2023 kan kommunerna även erbjuda utbildning i svenska eller svenska som andraspråk på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux, vilket normalt är nästa steg efter avslutad sfi.

Etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare gäller enligt 1 § för nyanlända invandrare som fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring om det har beviljats enligt vissa uppräknade bestämmelser om uppehållstillstånd för bl.a. flyktingar och alternativt skyddsbehövande. Av 4 § framgår att Arbetsförmedlingen har ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som syftar till att underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet.

I förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare finns bestämmelser om det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringsprogrammet). Av 5 § framgår bl.a. att Arbetsförmedlingen får göra en anvisning till etableringsprogrammet för en person som omfattas av lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och som är anmäld som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen. En anvisning till etableringsprogrammet innebär att den nyanlände erbjuds att ta del av programmet.

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Den ovannämnda Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) föreslår i delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration bl.a. att målgruppen för etableringsinsatser utvidgas. Nyanlända kvinnor och män som invandrar av familjeskäl bör ges möjlighet till ett sammanhållet stöd för etableringen i arbets- och samhällslivet. Invandrare från EES-länder eller Schweiz samt familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för studier bör inte omfattas av etableringslagen. Utredningen föreslår bl.a. också att tiden för etableringsinsatser ska få förlängas med ytterligare högst tolv månader för nyanlända som sedan tidigare saknar utbildning på gymnasial nivå. Vidare föreslås en s.k. överhoppningsbar

tid som innebär en möjlighet att vid beräkningen av ramtiden kunna bortse från tid för den som är förhindrad att delta i insatser på grund av vård av eget barn som är under 18 månader (SOU 2023:24 avsnitt 7 och 9).

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Budgetpropositionen för 2024

När det gäller tidiga insatser för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet samt asylsökande anger regeringen bl.a. att länsstyrelserna under 2022 fördelade 68 miljoner kronor i statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl., varav 30 miljoner avsåg samhällsinformation och insatser som främjar hälsa. Medlen får lämnas till civilsamhällets organisationer samt till kommuner eller kommunalförbund och syftar till att motverka passivisering under asyltiden, att underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och att främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Insatserna kan även rikta sig till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Under 2022 inkom sammanlagt 297 ansökningar om totalt 207 miljoner kronor till länsstyrelserna, varav 150 ansökningar beviljades. Länsstyrelserna bedömer att det finns en god kapacitet i länen att tillgodose behovet av insatser i länen (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 avsnitt 3.3.2).

Regeringen anför vidare att mot bakgrund av mottagandet av personer med uppehållstillstånd enligt EU:s massflyktsdirektiv förstärks medlen för tidiga insatser (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 avsnitt 3.3.2 och 3.5). Förslaget tillstyrktes och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

I mars 2023 tillfrågade regeringen FN:s migrationsorganisation om att genomföra en undersökning riktad till vuxna ukrainska medborgare som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige. Avsikten var att skapa sig en bättre förståelse för vilka utmaningar gruppen har inklusive vilka eventuella hinder som finns för att etablera sig på arbetsmarknaden. Undersökningen visade att ukrainare har flera svårigheter i Sverige, bl.a. språksvårigheter och svårigheter att klara sig på dagersättningen.

I februari 2024 remitterade regeringen ett utkast till lagrådsremiss om förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd. I utkastet föreslås bl.a. att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Det lämnas också förslag om att säkerställa att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar ska få tillgång till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Förslagen syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Regeringen bedömer att förslaget om tidigare folkbokföring bl.a. kommer att innebära att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd tidigare kan få tillgång till Arbetsförmedlingens arbetsmarknads- politiska program och insatser och därmed också tidigare få rätt till etableringsersättning. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2024. Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna. Regeringen beslutade den 2 maj 2024 om en lagrådsremiss med förslag om förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd.

I Vårändringsbudget för 2024 anför regeringen att förslagen i Utkast till lagrådsremiss om förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd innebär att personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd väntas medföra ett ökat antal ärenden inom Arbetsförmedlingens etableringsprogram och regeringen föreslår därför en ändring av anslagen 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader, 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser samt 1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om målgruppen för etableringsprogrammet behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 12 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Syftet med etableringsprogrammet är att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Utskottet konstaterar att programmet i dag omfattar framför allt nyanlända som beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller som anhöriga till skyddsbehövande. Den stora gruppen övriga anhörig- invandrare, bland vilka kvinnor är överrepresenterade, ingår inte i målgruppen. Förslag om att förändra etableringsprogrammet, bl.a. utvidga målgruppen för att få fler utrikes födda kvinnor att komma i arbete, finns i kommittémotion 2023/24:2621 (S) yrkande 5 och partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkandena 34, 52 och 53. Utskottet konstaterar att Utredningen om en målstyrd integrationspolitik har lämnat förslag i linje med vad som efterfrågas av motionärerna. Utskottet, som också ser behov av förändringar av bl.a. målgruppens sammansättning, anser att det pågående beredningsarbetet i Regeringskansliet bör avvaktas innan det kan bli aktuellt att ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandena bör därför avslås.

När det gäller skyddsbehövande från Ukraina, som uppmärksammas i kommittémotionerna 2023/24:955 (MP) yrkandena 6 och 7, 2023/24:986 (V) yrkande 25 och 2023/24:2451 (MP) yrkande 36, anser utskottet att en viktig utgångspunkt är att dessa personer i så stor utsträckning som möjligt ska

arbeta. Enligt gällande reglering finns det möjlighet till bistånd i form av bl.a. boende och dagersättning, men också att delta i svenskundervisning, numera även sfi samt svenska som andraspråk på komvux. Skyddsbehövande från Ukraina har däremot för närvarande inte rätt att delta i etableringsprogrammet och få etableringsersättning. Det tillfälliga skyddet gäller under en begränsad tid, men det går inte att bortse från att Rysslands utökade krig i Ukraina har kommit att bli långvarigt och det är uppenbart att stödet till ukrainare i Sverige behöver fortsätta och förstärkas. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag i den nyligen beslutade lagrådsremissen som går ut på att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd, bl.a. genom att de ska kunna folkbokföras snabbare. När dessa personer blir folkbokförda kommer de att ingå i målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsinsatser samt få etableringsersättning. Utskottet noterar i sammanhanget regeringens förslag i Vårändringsbudget för 2024.

Utskottet anser att dessa förslag och satsningar i allt väsentligt ligger i linje med vad motionärerna efterfrågar. Den fortsatta beredningen av förslagen kommer att följas av utskottet med stort intresse och bör inte föregripas. De aktuella yrkandena bör därför avslås.

Etableringsinsatserna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om etableringsinsatserna.
Jämför reservation 8 (S), 9 (C) och 10 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2621 framhåller Teresa Carvalho m.fl. (S) att det viktigaste när det gäller nyanlända invandrares etablering är att de så snart som möjligt lär sig svenska och kommer i arbete (yrkande 7). Motionärerna pekar bl.a. på vikten av att nyanlända med dagens regelverk – i likhet med vad som gäller för andra arbetssökande – har tydliga krav på att ta del av insatser.

I kommittémotion 2023/24:2491 lyfter Jonny Cato m.fl. (C) fram betydelsen av införandet av intensivåret som ett effektivt verktyg för integrationen. Men reformen måste enligt motionärerna förvaltas genom uppföljningar och höjda ambitioner (yrkande 20).

I partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att såväl privata som offentliga arbetsplatser bör stimuleras och ges möjlighet att i ett tidigt skede ta emot nyanlända för att de under en kortare period ska få bekanta sig med yrken och arbetsplatser (yrkande 20). Därutöver anser motionärerna att det finns behov av att utforma ett statligt stöd för att parterna i högre grad ska kunna bidra till att nyanlända får kontakt med fack- och yrkesförbund och arbetsplatser och de som arbetar där (yrkande 60).

Vidare vill motionärerna att nyanlända personer ska ha goda möjligheter att lära sig svenska under sin föräldraledighet (yrkande 38). Motionärerna lyfter också fram vikten av att nyanlända invandare får reella möjligheter till arbete inom den gröna omställningen (yrkande 42). Det är enligt motionärerna också viktigt att fånga upp specifika hinder för olika yrkesgrupper som gör att möjligheten att yrkesarbeta i Sverige fördröjs samt hitta lösningar på dessa (yrkande 48).

I motion 2023/24:1556 vill Eva Lindh m.fl. (S) ta fram en struktur för att ge nyanlända invandrare en kontaktperson eller kontaktfamilj.

Bakgrund

Etableringsinsatser och individersättningar för nyanlända invandrare

Som framgått ovan finns i förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare bestämmelser om det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringsprogrammet). Enligt 2 § är syftet med etableringsprogrammet att underlätta och påskynda nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Av 23 § framgår att den som deltar i etableringsprogrammet får ersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Deltagaren kan enligt samma förordning få en varning eller stängas av från rätten till ersättning ett visst antal dagar om han eller hon missköter sitt arbetssökande, förlänger tiden i arbetslöshet eller orsakar sin arbetslöshet.

Praktik för nyanlända arbetssökande hos statliga myndigheter

Statliga myndigheter har under åren 2016–2023 haft i uppdrag att ta emot nyanlända arbetssökande från Arbetsförmedlingen för praktik. Syftet med uppdraget är att de nyanlända arbetssökande, såväl kvinnor som män, ska få utveckla sina kunskaper i det svenska språket, få ett ökat nätverk och få kunskap om arbete på statliga myndigheter, vilket kan förbättra deras möjligheter till ett framtida arbete oavsett arbetsmarknadssektor. Praktiken ska vara möjlig att kombinera med andra insatser, t.ex. utbildning i svenska för invandrare.

Statskontoret har haft i uppdrag att följa upp insatsen och gör bl.a. bedömningen att satsningen inte har uppnått regeringens mål om att myndigheterna ska ta emot minst 1 000 praktikanter ur varje målgrupp i genomsnitt per år. Uppföljningen visar att bland de främsta hindren för att myndigheter ska ta emot praktikanter är att många myndigheter har haft svårt att hitta lämpliga arbetsuppgifter och avsätta resurser för uppdragen. Statskontoret gör sammanfattande bedömningen att praktiken över lag har förbättrat möjligheterna för praktikanterna att få ett arbete. Men samtidigt har genomslaget av uppdraget varit svagt och antalet myndigheter som tagit emot praktikanter har minskat avsevärt under de senare åren (Statskontoret 2021:100 och 2024:8).

Intensivåret

Sedan april 2021 har nyanlända kvinnor och män möjlighet att delta i ett intensivår (A2020/02108). Intensivåret är till för nyanlända som deltar i etableringsprogrammet och innebär en möjlighet att studera svenska eller praktisera på heltid i ett högt tempo. Syftet är att deltagarna efter intensivåret ska vara matchningsbara mot arbetsmarknaden och komma i arbete inom ett år efter påbörjat intensivår. Enligt Arbetsförmedlingens åiterrapportering från januari 2022 pekar myndigheten ut ett antal utmaningar i det fortsatta arbetet, bl.a. när det gäller det låga deltagarantalet och fördelningen mellan kvinnor och män, som inte avspeglar fördelningen i etableringsprogrammet. I de sammanfattande slutsatserna gör myndigheten ändå bedömningen att utmaningarna har hanterats genom en anpassning av verksamheten, och genom en förbättrad dialog med målgruppen och ett tydligare arbetsgivarfokus kan intensivåret bli mer attraktivt för både deltagarna och arbetsgivarna (Arbetsförmedlingen, dnr Af-2021/0095 9229).

Statskontoret har haft regeringens uppdrag att analysera genomförandet av ett intensivår för nyanlända inom ramen för etableringsprogrammet. I en slutredovisning från april 2023 gör Statskontoret bedömningen att syftet med intensivåret inte har uppnåtts, bl.a. eftersom färre än hälften av deltagarna är i arbete ett halvår efter avslut. Dessutom konstateras det att trots att Arbetsförmedlingen har arbetat utifrån ett jämställdhetsperspektiv, kommer män i betydligt högre utsträckning än kvinnor ut i arbete efter intensivåret. Det är också få deltagare som får del av ett intensivår som motsvarar regeringens intentioner, som innebär en kedja av språkintensiva och arbetsplatsnära insatser som genomförs i ett högt tempo. Statskontoret gör även iakttagelsen att antalet deltagare i intensivåret är betydligt lägre än vad Arbetsförmedlingen har räknat med (Statskontoret, 2023:8).

Statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden

I förordningen (2015:848) om statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden finns bestämmelser om statsbidrag för detta ändamål. Arbetsförmedlingen har regeringens uppdrag att fördela statsbidrag enligt denna förordning. Stödet får lämnas till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, branschorganisationer och partssammansatta organ på arbetsmarknaden. Enligt regleringsbrevet för 2024 finns 50 000 000 kronor att disponera för detta ändamål (ap. 3).

Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet

I juli 2022 beslutade regeringen att en särskild utredare ska utreda och ta fram förslag på åtgärder för att öka drivkrafter och möjligheter till egen försörjning för personer som får försörjningsstöd. Utredaren ska analysera ekonomiska

drivkrafter till arbete inom försörjningsstödet och bl.a. följa upp jobb-stimulansen och undersöka möjligheten att införa en jobbprenie och klargöra ansvarsfördelningen och rollfördelningen mellan staten och kommunerna för långtidsarbetslösa, bl.a. vid studier, i syfte att förbättra samverkan (dir. 2022:124).

I juli 2023 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv som med hänvisning till Tidöavtalet utvidgar utredarens uppdrag till att ta fram en modell för hur ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll kan utformas och genomföras. Syftet är att säkerställa att det alltid ska löna sig att arbeta framför att leva på bidrag. Uppdraget ska redovisas i sin helhet senast den 1 december 2024 (dir. 2023:70).

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Den ovannämnda Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) har bl.a. i uppdrag att föreslå om och i sådana fall hur Arbetsförmedlingen ska informera om möjligheten för föräldralediga nyanlända att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstani-vå. I delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24) gör utredningen följande överväganden (s. 310):

En föräldraledig nyanländ förälder kan, i viss omfattning studera och samtidigt uppbära föräldrapenning, så länge föräldern kan kombinera studierna med att vårda barnet. Förutsättningarna för föräldrar att delta i studier under föräldraledigheten kan variera eftersom det bland annat måste anpassas till barnets behov.

Utredningen anser att den information som Arbetsförmedlingen enligt handläggarstödet ska ge till den som går på föräldraledighet är bra. Den bör dock kompletteras med information om möjligheten för föräldralediga nyanlända att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstani-vå. Ytterst anser vi dock att det är en fråga för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunerna att närmare se över hur information om möjligheten att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstani-vå kan nå ut till nyanlända som är föräldralediga.

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Inledande kartläggning och validering på komvux

Enligt skollagen är hemkommunen sedan den 1 januari 2023 skyldig att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller provning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning. Med förbättrad validering ökar enligt regeringen möjligheterna att tillvarata det kunnande som individen tidigare har förvärvat, vilket i sin tur antas bidra till en effektivare kompetensförsörjning och en snabbare etablering på arbetsmarknaden (prop. 2021/22:123, bet. 2021/22:UbU23, rskr. 2021/22:368).

Etableringsjobb

Etableringsjobb är en ny modell för staten att stimulera anställningar för långtidsarbetslösa och nyanlända. Modellen bygger på ett förslag från Landsorganisationen i Sverige, Unionen och Svenskt Näringsliv. Av förordningen (2022:807) om statlig ersättning för arbete i etableringsjobb framgår bl.a. att med etableringsjobb avses arbeten som omfattas av ett centralt kollektivavtal om etableringsjobb som uppfyller vissa krav, bl.a. uppgift om den lägsta lön som tillämpas enligt parternas ordinarie kollektivavtal samt uppgift om vilken lön som ska gälla för etableringsjobbet. Bestämmelserna om etableringsjobb har tillämpats sedan den 1 januari 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om etableringsinsatserna behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 16 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Den svenska arbetsmarknaden har sammantaget utvecklats positivt de senaste åren. Sysselsättningen och arbetskraften har ökat i stadig takt, en utveckling som till stor del drivits av att sysselsättningsgraden har ökat bland utrikes födda och äldre. Samtidigt är det fortfarande så att det tar alltför lång tid för utrikes födda att etableras på arbetsmarknaden. Utskottet konstaterar att motionärerna i kommittémotion 2023/24:2621 (S) yrkande 7 lyfter fram vikten av att nyanlända så snart som möjligt lär sig svenska och kommer i arbete. För utskottet är det självklart att alla som kan arbeta också ska göra det. Utskottet anser att den reformering av regelverket för nyanländas etablering som gjordes 2018 och som motionärerna pekar på var ett steg på vägen. Men det är uppenbart att mer måste göras, vilket också verkar vara motionärernas uppfattning. Utskottet noterar att regeringen aviserat att integrationspolitiken ska läggas om för att bli mer kravbaserad och i högre grad bidra till att alla som kan stå till arbetsmarknadens förfogande och anstränga sig för att bli självförsörjande. När det kommer till konkreta åtgärder noterar utskottet att regeringen aviserat bl.a. skärpta aktivitetskrav på arbetssökande, höjda krav för kvalificering till den svenska välfärden och bidragstak i syfte att öka incitamenten till arbete. Värt att uppmärksamma är också etableringsjobben, som utskottet anser är en betydelsefull reform för att öka nyanländas och långtidsarbetslösas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Därmed ser utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av det aktuella yrkandet, som därför bör avslås.

När det gäller intensivåret, som uppmärksammas i kommittémotion 2023/24:2491 (C) yrkande 20, syftar den insatsen till att deltagarna ska vara matchningsbara mot arbetsmarknaden och komma i arbete inom ett år efter påbörjat intensivår. Utskottet noterar Statskontorets analys av införandet av

insatsen som visar att syftet med intensivåret inte har uppnåtts, bl.a. eftersom färre än hälften av deltagarna är i arbete ett halvår efter avslut. Det kan även noteras att antalet deltagare är betydligt lägre än vad Arbetsförmedlingen har räknat med. Resultatet av intensivåret kan alltså inte sägas ha infriat förväntningarna men utskottet delar för den skull inte motionärernas bedömning att det saknas uppföljningar och höga ambitioner. Yrkandet bör därmed avslås.

I partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkandena 20 och 60 efterfrågas, som utskottet uppfattar det, dels att arbetsplatser bör ges möjlighet att ta emot nyanlända för praktik, dels ett statligt stöd för att stimulera kontakter mellan nyanlända och fack- och yrkesförbund och arbetsplatser. Utskottet konstaterar att det finns en möjlighet att få statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandras etablering på arbetsmarknaden, och att insatsen praktik för nyanlända arbetssökande hos statliga myndigheter nyligen har utvärderats. Enligt utskottets mening ligger detta arbete och det befintliga regelverket rimligen i linje med motionärernas önskemål och det finns därmed inte skäl till ytterligare initiativ på området. De aktuella yrkandena bör därför avslås.

Vidare i nämnda motion yrkandena 38, 42 och 48 lyfter motionärerna fram möjligheter att lära sig svenska under föräldraledighet, vikten av att nyanlända invandare får reella möjligheter till arbete inom den gröna omställningen samt vikten av att undanröja hinder som fördröjer för olika yrkesgrupper att yrkesarbeta i Sverige. Utskottet konstaterar till att börja med att Utredningen om en målstyrd integrationspolitik haft i uppdrag att lämna förslag om och i så fall hur Arbetsförmedlingen ska informera om möjligheten för föräldralediga nyanlända att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstannivå. Vidare vill utskottet återigen hänvisa till etableringsjobben och regeringens arbete för att få denna reform på plats. När det gäller yrkeskompetens kan bl.a. uppmärksammas kommunernas nyligen ökade skyldigheter i fråga om kartläggning och validering. En förbättrad validering ökar möjligheterna att tillvarata det kunnande som individen tidigare har förvärvat och bidrar till en effektivare kompetensförsörjning och en snabbare etablering på arbetsmarknaden. Utskottet anser därmed att regeringen och de relevanta myndigheterna bedriver ett aktivt arbete i de frågor som tas upp i de aktuella yrkandena, som därför bör avslås.

Mot bakgrund av det anförda och regeringens samlade politik på området bör riksdagen även avslå motion 2023/24:1556 (S) om en struktur för att ge nyanlända invandrare en kontaktperson eller kontaktfamilj.

Etableringslån

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om etableringslån.
Jämför reservation 11 (C).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2491 anser Jonny Cato m.fl. (C) att nyanlända invandrare i högre grad bör kunna bidra till den långsiktiga finansieringen av sin försörjning och föreslår därför att möjligheten till etableringslån i stället för etableringsersättning utreds (yrkande 18).

Bakgrund

Etableringsersättning

Förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknads-politiska insatser innehåller bestämmelser om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Enligt 2 kap. 12 § får etableringsersättning lämnas till den som deltar i etableringsprogrammet. Av 2 kap. 13 § framgår att etableringsersättning lämnas med 308 kronor per dag. För den som deltar i kartläggning och medverkar till upprättandet av en individuell handlingsplan lämnas dock etableringsersättning med 231 kronor per dag. Etablerings-ersättningens storlek enligt paragrafen gäller för program som pågår på heltid.

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) har genom tilläggsdirektiv i juni 2023 bl.a. fått i uppdrag att analysera om regelverket för etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid. Utifrån denna analys ska utredningen lämna förslag på hur regelverket för ersättningarna bör förändras och oavsett resultat av analysen lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas. Uppdraget utgår från Tidöavtalets överenskommelse om reformer för minskat bidragsberoende i syfte att stärka drivkrafterna för personer som kommer till Sverige att börja arbeta (dir. 2023:101).

Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsyrkande om etableringslån behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 20 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Som redan konstaterats står alldeles för många utrikes födda långt från arbetsmarknaden. Utskottet anser att integrationspolitiken behöver genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. För att få nyanlända invandrare att i högre grad bidra till sin försörjning föreslås i kommittémotion 2023/24:2491 (C) yrkande 18 etableringslån i stället för etableringsersättning. Utskottet noterar att Utredningen om en målstyrd integrationspolitik har i uppdrag att analysera om regelverket för etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid. Utskottet välkomnar denna inriktning men vill inte föregripa detta arbete och anser därmed att det i nuläget inte finns skäl att ta något initiativ med anledning av det aktuella yrkandet, som därför bör avslås.

Samhällsorientering och samhällsintroduktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om samhällsorientering och samhällsintroduktion.

Jämför reservation 12 (MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att nyanlända som beviljas uppehållstillstånd bör få en bra start i Sverige och ges goda förutsättningar för en snabb etablering (yrkande 8). I detta ligger enligt motionärerna bl.a. att få vetskap om hur samhällets institutioner fungerar och få en överblick hur en ”tydlig väg” till egen försörjning, bostad etc. kan se ut (yrkande 11).

Vidare anför motionärerna att samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen bör bli mer av en helhet (yrkande 21). Enligt motionärerna skapar de båda begreppen förvirring för alla inblandade. Vidare föreslås ett kompletteringsuppdrag till den ansvariga myndigheten när det gäller utvärdering av informationssverige.se ur ett brukarperspektiv (yrkande 29). Motionärerna lyfter också fram ett utredningsförslag om att förtydliga kommunernas ansvar för att nå nyanlända och erbjuda och motivera dem till deltagande i sfi och samhällsorientering (yrkande 54).

I motion 2023/24:2267 anser Josefin Malmqvist (M) att samhällsorienteringen behöver ses över med inriktningen att öka antalet timmar i ämnet, tidigarelägga samhällsorienteringen till ankomstfasen, bredda målgruppen, göra samhällsorienteringen obligatorisk för fler, införa olika kurser för olika grupper, införa en tydligare nationell kursplan och examination samt införa en lärarutbildning för samhällskommunikatörer.

Bakgrund

Kommunernas ansvar att tillhandahålla samhällsorientering

Enligt bestämmelser i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare (samhällsorienteringslagen) har kommunerna ansvar att erbjuda samhällsorientering till nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 66 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt vissa angivna bestämmelser (1 och 2 §§). Samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att den nyanlände har folkbokförts i kommunen. Kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering upphör tre år efter det att den nyanlände första gången folkbokfördes i kommunen (4 §). Kommunen ska aktivt verka för att nå de nyanlända i kommunen som har rätt till samhällsorientering och motivera dem att delta i samhällsorienteringen (5 §). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om samhällsorienteringens innehåll och omfattning (6 §).

Utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande

Utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande (Ju 2021:12) fick i mars 2022 genom tilläggsdirektiv i uppdrag att bl.a. föreslå en skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket (dir. 2022:16). I delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) har utredningens överväganden om samhällsintroduktionen haft utgångspunkten att deltagandet behöver öka. Utredningen föreslår att Migrationsverkets uppdrag att anordna samhällsintroduktion för asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska regleras i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Utredningen föreslår vidare att asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen gäller för personer över 16 år.

Därutöver föreslår utredningen bl.a. att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden. På så sätt markeras enligt utredningen att boendemiljön är ett gemensamt ansvar och att misskötsamhet inte accepteras. Dessutom bör nedsättning av dagersättningen utgöra en förutsebar, tydlig och kännbar konsekvens av misskötsamhet.

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

När det gäller kommunernas ansvar för att nå nyanlända och erbjuda och motivera dem till deltagande i sfi och samhällsorientering gör den ovan nämnda Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) bedömningen att detta ansvar behöver förtydligas. Information till nyanlända om sfi och samhällsorientering bör ges i samband med att en person bosätter

sig och folkbokförs första gången i en kommun. Utredningen föreslår därför att en bestämmelse som upplyser om kommuners ansvar för att aktivt verka för att nå nyanlända invandrare i kommunen och erbjuda och motivera dem att delta i samhällsorientering och i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare bör tas in i etableringslagen (SOU 2023:24 avsnitt 7.4).

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Utredning om en förbättrad samhällsorientering för nyanlända

Regeringen gav i december 2023 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av samhällsorienteringen. I direktivet hänvisas det bl.a. till att det av Tidöavtalet framgår att samhällsorienteringen ska göras obligatorisk och att deltagande ska kopplas till relevanta ersättningsystem. Utredaren ska föreslå hur fler i målgruppen ska ta del av samhällsorienteringen, bl.a. genom att göra samhällsorienteringen obligatorisk. Utredaren ska också föreslå en skärpt incitamentsstruktur med tydligare koppling till relevanta ersättningsystem, exempelvis etableringsersättning, så att ersättning villkoras med deltagande i samhällsorienteringen, för att uppnå samhällsorienteringens syfte (dir. 2023:169). Utredningen har antagit namnet En förbättrad samhällsorientering för nyanlända (A 2023:06).

Uppdraget ska redovisas senast den 21 februari 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om samhällsorientering och samhällsintroduktion behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 21 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Människor som är nya i Sverige måste få tydlig information om lagar och regler samt de grundläggande normer och värderingar som gäller i det svenska samhället. Utskottet anser att såväl samhällsintroduktionen som samhällsorienteringen här spelar en viktig roll under asyltiden och tiden som nyanländ. Utskottet konstaterar att motionerna i detta avsnitt har förslag bl.a. när det gäller samhällsintroduktionens innehåll, målgruppen för samhällsorienteringen och frågan om en nationell kursplan.

Utskottet konstaterar att utgångspunkten för de förslag som lämnas i betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende har varit att deltagandet i samhällsintroduktionen behöver öka. Utskottet gör samma bedömning och anser att detta även gäller för samhällsorienteringen. Liksom regeringen noterar utskottet att det finns vissa problem när det gäller samhällsorienteringen, bl.a. i fråga om enhetlighet och likvärdighet över landet i såväl innehåll som genomförande.

Utskottet noterar vidare att regeringen har tillsatt en utredning med uppdraget att föreslå hur fler i målgruppen ska ta del av samhällsorienteringen, bl.a. genom att göra samhällsorienteringen obligatorisk och att vissa offentliga ersättningar villkoras med deltagande. I uppdraget ligger även att säkerställa att insatsen har ett ändamålsenligt och enhetligt innehåll och håller hög och likvärdig kvalitet över hela landet. Utskottet noterar också utredningsförslaget om kommunernas ansvar för att nå nyanlända och erbjuda och motivera dem till deltagande i sfi och samhällsorientering.

Utskottet kan därmed konstatera att det pågår ett aktivt arbete i linje med förslagen i motionerna 2023/24:2267 (M) och 2023/24:2691 (MP) yrkandena 8, 11, 21, 29 och 54. Det pågående beredningsarbetet bör inte föregripas och de aktuella motionsyrkandena bör därmed avslås.

Nyanlända kvinnors etablering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nyanlända kvinnors etablering.

Jämför reservation 13 (S) och 14 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2621 framhåller Teresa Carvalho m.fl. (S) betydelsen av en förbättrad etablering för utrikes födda kvinnor, inte minst för att fler ska kunna komma i arbete (yrkande 4). För att drivkrafterna att delta i etableringen och att arbeta ska bli lika för kvinnor och män vill motionärerna individualisera etableringstillägget (yrkande 6).

I partimotion 2023/24:2691 anser Märta Stenevi m.fl. (MP) att respektive myndighet som arbetar med en plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden bör efterfråga återkoppling och säkerställa att det är enkelt att lämna synpunkter (yrkande 49).

I kommittémotion 2023/24:2664 anser Janine Alm Ericson m.fl. (MP) att de arbetsmarknadspolitiska insatserna till utrikesfödda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet bör förstärkas (yrkande 17). Enligt motionärerna behöver Arbetsförmedlingen säkerställa att det finns insatser som stärker bl.a. denna grupps möjligheter och att alla som behöver personanpassat stöd ska få det. Vidare framhåller motionärerna att arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden bör prioriteras som ett led i att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 104).

Bakgrund

Arbetsförmedlingens arbete med jämställd etablering

Arbetsförmedlingen har sedan 2015 i uppdrag att bidra till att Sveriges jämställdhetspolitiska mål uppnås. Då gjordes ett tillägg i myndighetens instruktion om att verksamheten ska utformas så att den främjar mångfald och jämställdhet samt motverkar diskriminering i arbetslivet och en könsuppdelning på arbetsmarknaden. Genom ett flertal efterföljande regleringsbrev har Arbetsförmedlingen verkat för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i den interna styrningen och ledningen av verksamhetsuppdraget.

Enligt regleringsbrevet för 2023 ska Arbetsförmedlingen fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering under 2022–2025. Ett jämställdhetsperspektiv ska genomgående införlivas i myndighetens beslutsfattande, på alla nivåer och i alla delar av de processer som påverkar kvinnor och män. Arbetsförmedlingen ska särskilt följa upp de strukturer som myndigheten infört för målstyrning, uppföljning, verksamhetsplanering, ekonomisk planering och interna utbildningar.

En återrapportering från oktober 2023 visar att målet om jämställd och jämlik tillgång på arbetsmarknadsåtgärder återfinns i verksamhetsplaner på samtliga nivåer i den kundnära verksamheten. Likaså används myndighetens indikatorer på jämställd verksamhet i underlag för uppföljning på samtliga nivåer på minst månadsbasis. Jämställdhetsmålen och eventuella avvikelser tas i viss utsträckning upp i mål- och resultatdialoger på olika nivåer, men gemensamt för samtliga nivåer är att det sällan är den mest prioriterade frågan. När det gäller bemötande och agerande i mötet med den arbetssökande finns det enligt rapporten inga tydliga tecken på att arbetssökandes kön skulle påverka hur de upplever myndighetens service, bemötande och agerande. Inte heller finns det några tydliga tecken på att handläggare generellt skulle agera olika utifrån om den arbetssökande var kvinna eller man i bedömningar, beslut och sanktioner.

Men trots dessa som det verkar goda förutsättningar för att jämställdhetsintegrera verksamheten konstaterar myndigheten att det kvarstår vissa utmaningar med att nå myndighetens jämställdhetsmål. Av 2023 års etappmål för jämställd och jämlik tillgång på insatser har målet för introduktionsjobb uppnåtts. Resultaten för nystartsjobb och rusta och matcha ligger strax under respektive målnivå, medan resultaten för arbetsmarknadsutbildningar och särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning ligger långt under respektive målnivå. Myndigheten drar ändå slutsatsen att Arbetsförmedlingen på en övergripande nivå har goda förutsättningar att bedriva en verksamhet som främjar de jämställdhetspolitiska målen (dnr Af-2023/0078 2265).

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Den ovannämnda Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) konstaterar i delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjlig-

heter till integration (SOU 2023:24) bl.a. att det finns brister i etableringsprogrammets upplägg och grad av individualisering som i synnerhet missgynnar kvinnors möjligheter att få ett effektivt och relevant stöd. Utredningen föreslår därför bl.a. att den kartläggning som Arbetsförmedlingen ska göra av nyanlända under den första tiden i etableringsprogrammet ska vara fördjupad. Arbetsförmedlingen ska lämna det stöd som den nyanlände behöver för att kunna uppfylla det som framgår av den individuella handlingsplanen. Det föreslås också att den fördjupade kartläggningen resulterar i ett konkret slutmål för den nyanländes deltagande i programmet. Slutmålet ska bestämmas av Arbetsförmedlingen och den enskilde tillsammans (avsnitt 7).

Utredningen lämnar också förslag som syftar till att ge bättre möjligheter att kombinera föräldraskap med att delta i etableringsinsatser, bl.a. en s.k. överhoppningsbar tid som innebär en möjlighet att vid beräkningen av ramtiden kunna bortse från tid för den som är förhindrad att delta i insatser på grund av vård av eget barn som är under 18 månader (avsnitt 9).

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Som framgår ovan har utredningen genom ett tilläggsdirektiv även fått i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas. Denna del av uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2024 (dir. 2023:101).

Uppdrag om en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

I juni 2023 fick Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket i uppdrag att genomföra en myndighetsgemensam plan som tagits fram för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Den myndighetsgemensamma plan som myndigheterna har tagit fram avser perioden 2023–2025 och innehåller förslag på rutiner och metoder för att stödja utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsinträde. Planen ska genomföras i samverkan med relevanta offentliga, privata och ideella aktörer. Regeringen beräknar att avsätta medel för genomförandet av planen även under 2024 och 2025 (dnr A2023/00923). Insatserna är en fortsättning på ett regeringsuppdrag att i samverkan ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (dnr A2022/00809).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om nyanlända kvinnors etablering behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 26 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

I dag står alltför många utrikes födda, särskilt kvinnor, långt från arbetsmarknaden, utan en egen inkomst och därmed utan verklig möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Det är också så att det i regel tar längre tid för utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden än för män. Utskottet anser att kvinnor och män ska mötas av samma förväntningar och krav på att jobba men också ges lika möjligheter till stöd från samhällets sida.

Flera av motionsförslagen i avsnittet förenas i synen på att det måste vidtas ytterligare åtgärder för att utrikes födda kvinnor snabbare ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället. Utskottet delar givetvis ambitionen att understödja såväl en fungerande integration som jämställdhet mellan kvinnor och män. När det gäller etableringstillägget och betydelsen av en förbättrad etablering, som tas upp i kommittémotion 2023/24:2621 (S) yrkandena 4 och 6, noterar utskottet att regeringen i ett tilläggsdirektiv till Utredningen om en målstyrd integrationspolitik anför att utformningen av det nuvarande etableringstillägget kan missgynna utrikes födda kvinnors inträde och ställning på arbetsmarknaden. Utredningen har därför bl.a. i uppdrag att analysera om det finns tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid. Utredningen har även i uppdrag att lämna förslag på hur bl.a. etableringstillägget kan avskaffas.

När det gäller användningen av myndighetsstyrning för att öka arbetskraftsdeltagandet, som tas upp i partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkande 49, följer utskottet med intresse det arbete på området som bedrivs av olika myndigheter på uppdrag av regeringen, bl.a. det pågående myndighetsgemensamma uppdraget inriktat på att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

När det gäller arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till utrikes födda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet, som tas upp i kommittémotion 2023/24:2664 (MP) yrkande 17, noterar utskottet att Arbetsförmedlingens arbete med jämställdhetsintegrering fortsätter under 2022–2025. Det kan konstateras att myndigheten i sin återrapportering gör bedömningen att det kvarstår vissa utmaningar med att nå myndighetens jämställdhetsmål. I sammanhanget bör även uppmärksammas att Utredningen om en målstyrd integrationspolitik gör överväganden och lämnar förslag för att åtgärda brister i etableringsprogrammets upplägg och grad av individualisering som i synnerhet missgynnar kvinnors möjligheter att få ett effektivt och relevant stöd.

När det gäller insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, som tas upp i ovannämnda motion yrkande 104, kan utskottet, förutom vad som sagts ovan, peka på att utskottet under höstens budgetberedning välkomnade regeringens förslag om ett treårigt tillskott till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. Utskottet anser att det förebyggande arbetet mot könsrelaterat våld behöver fortsätta att utvecklas och att området hedersrelaterat våld och förtryck kräver ökad uppmärksamhet och synlighet.

Utskottet har i närtid mer ingående behandlat dessa frågor i betänkandet Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (bet. 2023/24:AU6).

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att det breda arbetet för en mer jämställd etablering i linje med vad som efterfrågas i flera av motionerna fortsätter. Det pågår även ett utrednings- och beredningsarbete som inte bör föregripas. Utskottet finner därmed inte skäl att tillmötesgå de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därför avslås.

Civilsamhällets betydelse för integrationen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om civilsamhällets betydelse för integrationen.

Jämför reservation 15 (C).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2491 anser Jonny Cato m.fl. (C) att en större del av integrationsprocessen bör ske i samverkan med civilsamhället. I sammanhanget bör det enligt motionärerna utredas hur statens tilldelning av resurser till civilsamhället kan fördelas för att skapa långsiktiga partnerskap, till skillnad från dagens projektfinansieringsmodell (yrkande 25).

Bakgrund

Budgetpropositionen för 2024

Det mål som riksdagen beslutat om för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer, genom att bl.a. stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden som både röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195).

I budgetpropositionen för 2024 gör regeringen bedömningen att de statliga insatserna på området bidrar till att uppfylla målet inom politiken för det civila samhället. Även statliga insatser inom andra politikområden bidrar till målet. För en ännu bättre måluppfyllelse behöver politiken för det civila samhället utvecklas i riktning mot att ytterligare stärka civilsamhällets villkor och förutsättningar samt dess delaktighet i samhällsutvecklingen inom olika politikområden. När det gäller politikens inriktning framhåller regeringen att den avser att fortsätta verka för bl.a. förbättrade villkor och ökad långsiktighet för civilsamhället inom områden som rör civilsamhällets finansiering och ekonomi (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17 avsnitt 16.4 och 16.5).

Av resultatredovisningen framgår att andelen generella bidrag under 2022 uppgick till 97,8 procent, vilket kan jämföras med 94,8 procent 2021. En hög andel generella bidrag är i linje med regeringens ambition om självständighet och oberoende med stort utrymme för egna initiativ. Av totalt 217 statsbidrag till det civila samhällets organisationer under 2022 beviljades 56 för två år eller mer, motsvarande ca 26 procent (2021 var andelen 26 procent).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om civilsamhällets betydelse för integrationen behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 31 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Det civila samhällets organisationer har enligt utskottet stor betydelse för mottagandet av nyanlända och integrationsprocessen i sin helhet. I denna grundläggande utgångspunkt gör utskottet ingen annan bedömning än den som framförs i kommittémotion 2023/24:2491 (C). Utskottet vill också framhålla betydelsen av att civilsamhället i samverkan med kommuner erbjuder tidiga insatser för asylsökande och skyddsbehövande från Ukraina.

När det gäller formerna för bidragsgivningen till civilsamhället, som tas upp i motionens yrkande 25, kan utskottet konstatera att det av budgetpropositionens resultatredovisning framgår att cirka en fjärdedel av de statsbidrag som delas ut till det civila samhällets organisationer beviljas för två år eller mer. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att utveckla och förbättra bidragsgivningen, vilket bl.a. innefattar att öka andelen bidrag som grundas på förordningar och att verka för att andelen generella stöd ökar i förhållande till mer kortsiktiga och styrda bidrag. I förlängningen stärker detta förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen, inte minst när det gäller mottagandet av nyanlända invandrare. Detta kan också sägas ligga i linje med det riksdagsbundna målet att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Utskottet noterar också att regeringen i budgetpropositionen för 2024 gör bedömningen att de statliga insatserna bidrar till att uppfylla målet inom politiken för det civila samhället.

Med det anförda anser utskottet att det inte finns skäl till något initiativ på området med anledning av det som framförs i det aktuella yrkandet, som därför bör avslås.

Utanförskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utanförskap.

Jämför reservation 16 (S) och 17 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2621 anser Teresa Carvalho m.fl. (S) att det bör tas fram en generalplan i syfte att långsiktigt bekämpa segregationens orsaker och konsekvenser (yrkande 10). En sådan plan bör ha en bred politisk förankring som ger samtliga relevanta aktörer långsiktiga förutsättningar att i samverkan ta fram de insatser som behöver genomföras.

I kommittémotion 2023/24:2664 anser Janine Alm Ericson m.fl. (MP) att segregationen måste motverkas och integrationen förbättras för att därigenom uppnå ett mer inkluderande samhälle där patriarkala och förtryckande värderingar får svårare att överleva (yrkande 103).

I motion 2023/24:2413 tecknar Mauricio Rojas m.fl. (L) – med inspiration från fransk politisk debatt – en bild av separatismens drivkrafter och utveckling i Sverige. Här avses bl.a. framväxten av bostadsområden präglade av låga sysselsättningsnivåer och högt bidragsberoende, vilket i förlängningen leder till utanförskap, parallella maktstrukturer och hedersförtryck (yrkande 1). Motionärerna betonar vikten av en resolut kamp, mot separatism och för en inkluderande gemenskap, som bjuder in alla som ställer sig bakom det öppna, toleranta och jämställda samhällets grundprinciper (yrkandena 2 och 3).

Bakgrund

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen konstaterar att lydelsen av målet för området segregation är nära kopplad till den strategi mot segregation som beslutades 2018 och att såväl mål som strategi har haft ett missriktat fokus på relativa inkomstskillnader. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner ett nytt mål för området, numera benämnt utanförskap: ”att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret för att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka” (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 punkt 1). Regeringen framhåller att avsikten med förslaget är att åstadkomma förändring och åtgärda problemen med utanförskap och bristande integration. Regeringen anser att målet behöver ändras för att bättre spegla det huvudsakliga syftet med och inriktningen för området. Regeringen framhåller att den i detta arbete fortsätter att lägga stor vikt vid såväl ett starkt jämställdhetsperspektiv som när det gäller barns och ungas jämlika uppväxt- och levnadsvillkor. Fokus ska vara att genom ordinarie insatser när det gäller bl.a.

arbetsmarknad, polis och socialtjänst lyfta områden där utanförskapet är stort och villkoren för dem som bor där.

När det gäller resultatredovisningen gör regeringen bedömningen att de åtgärder som vidtagits för att förstärka incitamenten till arbete och för att färre personer ska fastna i långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd eller andra bidrag inte har varit tillräckliga.

När det gäller satsningar tillförs medel för Boverkets uppdrag att fortsätta att utveckla det befintliga verktyget för platsdata och för särskilda myndighetsuppdrag i syfte att lyfta utanförskapsområden. Regeringen föreslår även en ny riktad satsning på kommunernas förebyggande arbete mot gängkriminalitet.

Förslaget tillstyrktes och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 avsnitt 6.1, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

Myndighetsuppdrag att genomföra en fördjupad analys om utanförskap

Statistiska centralbyrån och Boverket fick i december 2023 i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av olika områdens förutsättningar, behov och problem kopplat till utanförskap (A2023/01649). Genom analysen ska myndigheterna identifiera geografiska områden där utanförskapet bedöms vara särskilt stort och som har särskilda behov när det gäller insatser från det offentliga. Analysen ska utgå från indelningen Regionala statistikområden.

Genom analysen ska områden med liknande förutsättningar, behov och problem som kan kopplas till utanförskap grupperas på ett sätt som underlättar för regeringen och andra aktörer vid planering, utformning och genomförande av insatser med olika inriktning. Vid gruppering av områden ska faktorer som till exempel kriminalitet, bidragsberoende, trångboddhet, lågt demokratiskt deltagande, svaga skolresultat och svag arbetsmarknadsanpassning beaktas.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2024.

Uppdrag till Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har genom sitt regleringsbrev för 2024 fått i uppdrag att analysera arbetsmarknadsutfallet i områden där många individer har en svag etablering på arbetsmarknaden samt identifiera möjliga åtgärder för att förbättra arbetsmarknadsutfallet i dessa områden. Arbetsförmedlingen ska i detta arbete använda sig av regionala statistikområden (RegSO). Arbetsförmedlingen ska vidare använda sig av RegSO i andra relevanta analyser. Arbetsförmedlingen ska även bistå med sakkunskap och underlag som bidrar till Boverkets uppdrag i regleringsbrevet för budgetåret 2024 – att förvalta och utveckla ett verktyg för statistik och analys på områdesnivå.

En nationell strategi mot organiserad brottslighet

I skrivelse 2023/24:67 presenterar regeringen en nationell strategi mot organiserad brottslighet. Syftet med strategin är att ge en tydligare inriktning för

arbetet mot organiserad brottslighet och reducerade sårbarheter som brottsligheten utnyttjar. Strategin formulerar problembilder, anger inriktningar för åtgärder och redogör för det viktigaste arbetet som pågår och planeras framöver. Regeringen framhåller att problem med organiserad brottslighet finns i hela landet men att vissa områden är särskilt utsatta.

De områden som betecknas som särskilt utsatta utmärker sig även genom förekomsten av parallella samhällsstrukturer. Med det menas att det i varierande grad finns en lokal social ordning som inbegriper ett alternativt system för ekonomi och rättsskipning samt normer som skiljer sig från normerna i samhället i övrigt. I förlängningen innebär parallella samhällsstrukturer ett samhälle i samhället som lyder under egna normer och regler, utanför statens kontroll. Regeringen varnar för att parallella samhällsstrukturer i Sverige riskerar att undergräva den demokratiska samhällsordningen och utmana rättsstaten och statens våldsmonopol. Skrivelsen har beretts av justitieutskottet (bet. 2023/24:JuU29).

Nationell samordnare för arbetet mot utanförskap

Regeringen tillsatte i april 2024 en särskild utredare, som ska fungera som en nationell samordnare, med uppdraget att kartlägga och skapa en sammanhängande bild av det arbete som bedrivs mot utanförskap på kommunal nivå. Syftet med uppdraget är att stärka förutsättningarna för och underlätta kommunernas arbete i områden där utanförskapet är stort.

Samordnaren ska bl.a.

- inhämta erfarenheter från lokala aktörer i kommuner med områden där utanförskapet är stort och sammanställa en lägesbild över situationen i dessa områden och arbetet mot utanförskap i kommunerna,
- kartlägga framgångsrikt arbete mot utanförskap samt sammanställa och sprida goda exempel på insatser inom kommunernas ansvarsområden med fokus på framför allt skola och förskola,
- kartlägga framgångsrikt arbete inom skolan i syfte att hantera gängkriminalitet, inhämta kunskaper från internationella erfarenheter av gängkriminalitet i skolmiljön och sammanställa goda exempel på arbetsätt för hur skolor konkret kan arbeta förebyggande och åtgärdande,
- kartlägga och sprida goda exempel på centrala samverkansaktörer och bra samverkansformer, och
- lämna förslag med syfte att stärka och utveckla kommunernas arbete mot utanförskap.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2024 (dir. 2024:38).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om segregation behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU6 Integration (s. 34 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2022/23:68).

Utskottets ställningstagande

Konsekvenserna av bristande integration påverkar hela samhället men drabbar särskilt de människor som lever i områden som karakteriseras av utanförskap och vars liv, frihet och livschanser begränsas på grund av var de bor. Det handlar om områden där bl.a. arbetslösheten och bidragsberoendet är högt, skolresultaten dåliga, hälsoproblemen stora och trångboddheten utbredd. Utsatthet för kriminalitet, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, skapar otrygghet för boende och verksamma i områdena.

I kommittémotion 2023/24:2621 (S) yrkande 10 föreslås en s.k. generalplan för att långsiktigt bekämpa segregationen. Den bakomliggande ambitionen har utskottet inga invändningar emot, men när det gäller formerna ställer sig utskottet frågande till om det som avses på ett avgörande sätt skiljer sig från sedvanligt politiskt beslutsfattande. I alla händelser vill utskottet påminna om att utskottet under höstens budgetberedning välkomnade regeringens förslag om ett nytt mål för området, ett mål som möjligen kan beskrivas som en slags generalplan för att bekämpa utanförskapet: ”att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret för att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka”. Det aktuella motionsförslaget får därmed anses vara åtminstone delvis tillgodosett, och yrkandet bör därför avslås.

I kommittémotion 2023/24:2664 (MP) yrkande 103 lyfts arbetet mot segregation fram som ett sätt att uppnå ett mer inkluderande samhälle där patriarkala och förtryckande värderingar får svårare att överleva. Utskottet ställer sig naturligtvis bakom en sådan inriktning och vill särskilt framhålla vikten av ett uthålligt och långsiktigt arbete för att bekämpa hedersproblematiken. Utskottet vill återigen framhålla att utskottet under höstens budgetberedning välkomnade regeringens förslag om ett treårigt tillskott till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. Det bör framhållas att detta tillskott kompletterar befintliga permanenta medel och stärker möjligheterna till kraftfulla insatser. Med anledning av det pågående arbetet och regeringens satsningar kan utskottet inte se att det finns skäl att ta något initiativ på området. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

Situationen i utanförskapsområden behandlas utförligt i motion 2023/24:2413 (L) yrkandena 1–3. Utskottet delar motionärernas oro för parallella maktstrukturer och hedersförtryck som i förlängningen leder till ett samhälle i samhället som lyder under egna normer och regler, utanför statens kontroll. Det är givetvis djupt problematiskt att den demokratiska samhällsordningen och rättsstaten utmanas på det sätt som skett under de senaste åren – i motionen kallat separatismens framväxt.

Men trots den dystra verklighetsbeskrivningen vill utskottet framhålla att det ser positivt på regeringens breda angreppssätt för att komma till rätta med de problem som segregation och utanförskap medför. Och det är med stort intresse som utskottet kommer att följa det arbete som regeringen föreslagit och redovisat, bl.a. i den nationella strategin mot organiserad brottslighet, de

särskilda satsningarna på att lyfta utanförskapsområden samt kommunernas förebyggande arbete mot gängkriminalitet. I sammanhanget vill utskottet även framhålla betydelsen av jämställdhetspolitikens betoning av alla människors lika värde som i sig är en motkraft mot begränsande normer och värderingar i samhället. Sist men inte minst välkomnar utskottet att regeringen nyligen beslutat om en nationell samordnare för arbetet mot utanförskap som bl.a. har i uppdrag att lämna förslag med syftet att stärka och utveckla kommunernas arbete mot utanförskap.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå ytterligare åtgärder med anledning av de aktuella yrkandena, som därför bör avslås.

Reservationer

1. Målet för integrationspolitiken m.m., punkt 1 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1–3 och 12.

Ställningstagande

Jag anser att integrationsdebatten i sig har blivit ett hinder för själva integrationen. Genom att misstänkliggöra invandrare och sprida myter – som att invandrare inte vill arbeta utan hellre staplar bidrag på varandra eller att det inte ställs krav på nyanlända – hindras debatten om de verkliga problem som finns med integrationen och som behöver åtgärdas. Jag noterar att utskottet i till intet förpliktigande ordalag säger sig vilja stävja denna typ av falska och missledande påståenden. Men eftersom Tidöpartierna på detta område nu för tiden har problemformuleringsprivilegiet – och själva till stor del står bakom budskapet om den misslyckade integrationen – har jag tyvärr ingen större tilltro till vad utskottet anför. Jag anser därför att regeringen bör verka för att stävja mytbildning och felaktig information som riskerar att försämra integrationen och tilltron till myndigheter och samhället, enligt vad jag anfört ovan.

Vidare noterar jag liksom utskottet regeringens förslag om ett nytt mål för integrationspolitiken. Till skillnad från vad som verkar vara utskottets mening anser jag dock att hälsa bör ingå i ett sådant mål. Den som inte har hälsan har inte heller förutsättningar för att kunna etablera sig och fungera utifrån sin egentliga förmåga. Det är beklagligt att utskottet inte fullt ut inser vad som behöver göras på området. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag där hälsa ingår i målet för integrationspolitiken.

Jag anser också att regeringen i högre grad måste verka för att ett fungerande välfärdssamhälle måste vara högprioriterat eftersom det ger jämlika möjligheter för alla och därmed utgör grunden även för integrationen.

2. **Bosättningslagen, punkt 2 (S)**

av Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2622 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 7 och
avslår motionerna
2023/24:1358 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 2,
2023/24:2268 av Josefin Malmqvist (M),
2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 21 och 22 samt
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Riksrevisionens granskning har, som utskottet noterar, visat att intentionerna med lagen om ett snabbare och jämnare fördelat mottagande mellan kommuner samt en bättre etablering av nyanlända på arbetsmarknaden har uppnåtts. Vi beklagar och oroas därför över utskottets och regeringens överväganden i riktning mot att kommunerna skulle få möjlighet att välja att inte ta emot några nyanlända för bosättning. Förutom en ojämn fördelning av mottagandet skulle detta riskera att leda till en återgång till en situation där nyanlända måste bosätta sig i kommuner som inte nödvändigtvis är de som har bäst förutsättningar för utbildning eller etablering på arbetsmarknaden. Vi anser att de kriterier för fördelning mellan kommunerna som anges i bosättningslagen, bl.a. kommunens arbetsmarknadsförutsättningar och det sammantagna mottagandet, ger de bästa förutsättningarna för att åstadkomma en framgångsrik etablering av nyanlända.

Vi anser därför att regeringen bör värna bosättningslagen, som innebär att mottagandet fördelas jämnt mellan kommunerna i landet.

3. **Bosättningslagen, punkt 2 (C)**

av Jonny Cato (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 21 och 22 samt
avslår motionerna
2023/24:1358 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 2,
2023/24:2268 av Josefin Malmqvist (M),
2023/24:2622 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 7 och
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Jag kan liksom utskottet konstatera att Riksrevisionen i en tidigare granskning kommit fram till att bosättningslagen huvudsakligen lever upp till sitt syfte. Samtidigt bedömer Riksrevisionen att matchningen mellan den nyanlända och kommunen baserat på arbetslivserfarenheter eller familjerelationer kan bli bättre. Vidare kan jag konstatera att kommunerna gör olika bedömningar av hur länge de ska ta ansvar för den nyanlända. Behovet av en grundlig översyn är uppenbart. Tyvärr verkar utskottet nöja sig med att regeringen i samband med den nyligen tillsatta utredningen endast delvis uppmärksammar de utmaningar som finns i fråga om nyanländas bosättning, bl.a. i fråga om matchningen och kommunernas långsiktiga ansvarstagande.

Jag anser därför att regeringen bör se till så att större hänsyn tas till individuella kriterier, såsom tidigare arbetslivserfarenhet, när beslut fattas om vilken kommun en nyanländ ska hänvisas till med stöd av bosättningslagen.

Jag anser även att regeringen bör se över bosättningslagen med inriktningen att kommuner med goda arbetsmarknadsförutsättningar ska kunna ta emot fler nyanlända.

4. Bosättningslagen, punkt 2 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 16 och
avslår motionerna
2023/24:1358 av Lars Isacson m.fl. (S) yrkande 2,
2023/24:2268 av Josefin Malmqvist (M),
2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 21 och 22 samt
2023/24:2622 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Liksom utskottet noterar jag att en särskild utredare fått i uppdrag att föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända som ersätter det nuvarande systemet. Till skillnad från utskottet anser jag emellertid att utredningens direktiv när det gäller väsentliga frågor, t.ex. vilken typ av boende som kommunerna ska ansvara för, har formulerats på ett sätt som kommer att resultera i förslag som inte kommer att bidra till vare sig ett förbättrat mottagande av nyanlända eller integrationen på längre sikt.

Jag anser därför att regeringen bör se till att målgruppen för bosättningslagen utvidgas så att den omfattar alla nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd och att det ska tydliggöras att kommunen ansvarar för att erbjuda ett stadigvarande boende. Regeringen bör även se över det nuvarande regelverket med inriktningen att människor i högre grad ska kunna etablera sig där det är lätt att få arbete.

5. Etableringsprogrammet, punkt 4 (S)

av Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5 och avslår motionerna

2023/24:955 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 6 och 7,

2023/24:986 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 25,

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 36 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 34, 52 och 53.

Ställningstagande

Utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är alldeles för lågt. Detta är en tydlig integrations- och jämställdhetspolitisk utmaning. Ett högre deltagande på arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor stärker såväl välfärden som självständigheten för dessa kvinnor. Med arbete och egen inkomst ökar möjligheterna att bestämma själv hur och var man vill leva och med vem. Vi välkomnar utredningsförslaget om att målgruppen för etableringsprogrammet bör utvidgas och anser därför att regeringen snarast bör se till att målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsprogram utvidgas så att fler utrikes födda kvinnor kan komma i arbete.

6. Etableringsprogrammet, punkt 4 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:986 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 25 och avslår motionerna

2023/24:955 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 6 och 7,

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 36,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 34, 52 och 53.

Ställningstagande

När massflyktsdirektivet aktiverades fanns det hos regeringen en optimistisk föreställning om att de som flytt kriget i Ukraina snabbt skulle komma in på arbetsmarknaden. Så blev inte fallet vilket till slut även regeringen verkar ha insett. Jag noterar regeringens förslag i den nyligen beslutade lagrådsremissen om att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare. Det är ett steg i rätt riktning men till skillnad från utskottet anser jag att flyktingar från Ukraina fortfarande inte tillräckligt snabbt får rimliga möjligheter eller stöd för att komma i arbete.

Jag anser därför att regeringen bör se till så att de som får tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet också får rätt att delta i etableringsprogrammet och på så sätt får bättre möjligheter att komma i arbete samt en meningsfull sysselsättning.

I sammanhanget är jag också kritisk till att ukrainska flyktingar fortfarande undantas rätten till socialförsäkringsförmåner, vilket kan antas få betydande konsekvenser för såväl enskilda som kommunerna. Situationen för dessa människor blir inte heller bättre av regeringens återkommande neddragningar på arbetsmarknadspolitiska insatser.

7. Etableringsprogrammet, punkt 4 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:955 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 6 och 7,

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 36 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 34, 52 och 53 samt avslår motionerna

2023/24:986 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 25 och

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

De ukrainska flyktingar som får skydd i Sverige enligt massflyktsdirektivet har i dag inte samma rättigheter som andra som får uppehållstillstånd i Sverige för att de är flyktingar. Jag anser att detta är fel. Ukrainska flyktingar har rätt att arbeta i Sverige, men många har svårt att få arbete. Människor vill känna sig behövda och känna att de bidrar och gör rätt för sig. Jag noterar utskottets välvilliga inställning i frågan liksom att även regeringen har insett att många av de ukrainska flyktingarna kan komma att behöva långvarigt skydd och stöd. Vissa förbättringar har gjorts, t.ex. när det gäller svenskundervisning, och liksom utskottet noterar jag att regeringen i en nyligen beslutad lagrådsremiss föreslår att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare. Det är ett steg i rätt riktning men till skillnad från utskottet anser jag att flyktingar från Ukraina fortfarande inte tillräckligt snabbt får rimliga möjligheter eller stöd för att komma i arbete.

Jag anser därför att regeringen bör vidta följande åtgärder:

- Ge flyktingar från Ukraina goda möjligheter till utbildning, bl.a. genom samhällsorientering och bristyrkesutbildning.
- Ge flyktingar från Ukraina rätt till etableringsersättning och insatser för etablering motsvarande det som gäller för andra som fått uppehållstillstånd som flyktingar.

I sammanhanget är jag också kritisk till att ukrainska flyktingar fortfarande undantas rätten till socialförsäkringsförmåner, vilket kan antas få betydande konsekvenser för såväl enskilda som kommunerna. Situationen för dessa människor blir inte heller bättre av regeringens återkommande neddragningar på arbetsmarknadspolitiska insatser.

Vidare när det gäller etableringsprogrammet menar jag att staten i fortsättningen bör ta ett större ansvar för etableringsprocessen och göra den mer individanpassad. Tiden till etablering skiljer sig mycket åt inte bara mellan könen, utan också mellan olika grupper av nyanlända.

Jag anser därför att regeringen bör vidta följande åtgärder:

- Se till att etableringsprogrammet vid behov ska kunna förlängas till fyra år och att det ska finnas möjlighet till en större individanpassning.

- Se till att anhöriginvandrare till svenska medborgare ska kunna anvisas till etableringsprogrammet och därmed ha rätt till etableringsinsatser.
- Se till att begreppet överhoppningsbar tid införs enligt förslag i SOU 2023:24, eller motsvarande möjlighet att kompensera för föräldraledighet i etableringen.

8. Etableringsinsatserna, punkt 5 (S)

av Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 7 och

avslår motionerna

2023/24:1556 av Eva Lindh m.fl. (S),

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 20 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 20, 38, 42, 48 och 60.

Ställningstagande

När människor väl kommer till vårt land och får uppehållstillstånd måste ambitionen vara att integrationen ska ske i snabb takt. Det allra viktigaste är att människor så snart som det någonsin är möjligt lär sig svenska och kommer i arbete. Detta är nycklarna till att etablera sig i vårt samhälle, och hela den politiska incitamentsstrukturen bör därför styra i riktning mot att människor på snabbast möjliga sätt uppnår dessa mål. Skyndsamt integration gagnar både individen och samhället. Vi beklagar att utskottet inte värjer sig mot regeringens nedmontering av den aktiva arbetsmarknadspolitiken och vill i stället trappa upp insatserna, inte minst för att fler nyanlända invandrare ska få bättre stöd.

Vi anser därför att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att nyanlända invandrare så snart som möjligt ska lära sig svenska och komma i arbete.

9. Etableringsinsatserna, punkt 5 (C)

av Jonny Cato (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 20 och avslår motionerna

2023/24:1556 av Eva Lindh m.fl. (S),

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 7 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 20, 38, 42, 48 och 60.

Ställningstagande

Införandet av intensivåret, som kombinerar insatser för språk och praktik med riktiga jobb och mentorskap, var en viktig reform, men den måste också förvaltas och utvecklas. Till skillnad från vad som verkar vara utskottets uppfattning anser jag att det behövs ytterligare insatser för att göra intensivåret till det effektiva verktyg för integration som det ska vara.

Jag anser därför att regeringen bör verka för höjda ambitioner och för uppföljningar av intensivåret.

10. Etableringsinsatserna, punkt 5 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 20, 38, 42, 48 och 60 samt

avslår motionerna

2023/24:1556 av Eva Lindh m.fl. (S),

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 20 och

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Integration handlar i grunden om människors förutsättningar att komma in i samhället, att etablera sig och att bli en del av det. Att samhället skapar bra förutsättningar och säkerställer att det finns relevant stöd när och där det behövs. Allt det som skapar segregation motverkar integration. Det behöver finnas en tydlig och möjlig väg för var och en. Alla som kommer till Sverige är olika och har olika förutsättningar. Det som på lång sikt bäst främjar människors lika möjligheter är generella åtgärder som riktar sig till alla människor i samhället. Dessa åtgärder måste kompletteras med riktade åtgärder för nyanlända för att underlätta en snabb etablering på arbetsmarknaden. Det är inte tillräckligt att som utskottet nöja sig med att ett visst arbete pågår. Det måste säkerställas att alla insatser är av hög kvalitet, och hinder behöver uppmärksammas och åtgärdas.

Jag anser därför att regeringen bör vidta följande åtgärder:

- Verka för att såväl privata som offentliga arbetsplatser stimuleras och ges möjlighet att i ett tidigt skede ta emot nyanlända för att de under en kortare period ska få möjlighet att bekanta sig med yrken och arbetsplatser.
- Utforma ett statligt stöd för att arbetsmarknadens parter i högre grad ska kunna bidra till att nyanlända får kontakt med fack- och yrkesförbund och arbetsplatser och de som arbetar där.
- Verka för att nyanlända personer har goda möjligheter att lära sig svenska under föräldraledigheten.
- Se till att nyanlända invandare får reella möjligheter till arbete inom den gröna omställningen.
- Fånga upp specifika hinder för olika yrkesgrupper som gör att möjligheten att yrkesarbeta i Sverige fördröjs samt hitta lösningar på dessa.

11. Etableringslån, punkt 6 (C)

av Jonny Cato (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 18.

Ställningstagande

Jag anser att nyanlända i högre grad än vad som är fallet i dag borde bidra till den långsiktiga finansieringen av sin försörjning. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp

av lån under sin första tid i Sverige. Jag beklagar att utskottet inte ser fördelarna med att i verklig mening återupprätta arbetslinjen, utan i stället förlitar sig på resultatet av Tidöavtalets överenskommelser.

Jag anser därför att regeringen bör utreda möjligheterna till ökad självförsörjning för nyanlända genom att införa etableringslån i stället för etableringsbidrag.

12. Samhällsorientering och samhällsintroduktion, punkt 7 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 8, 11, 21, 29 och 54
samt
avslår motion
2023/24:2267 av Josefin Malmqvist (M).

Ställningstagande

Information och kunskap om svenska normer, samhällsliv, utbildningar, arbetsliv, socialtjänst, myndigheter och lagar är viktigt för att förstå det samhälle man har kommit till. Kunskap gör att var och en kan vara mer kritisk mot felaktig information. Jag anser att samhällsintroduktionen behöver förbättras och dessutom få större plats i ett tidigt skede. Även om en del personer inte kommer att få uppehållstillstånd senare är kunskap aldrig bortkastad. För de som senare får uppehållstillstånd och kommer att stanna i Sverige en kortare eller längre tid är tidig kunskap om samhället en enormt viktig investering. Jag anser även att samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen bör bli mer av en helhet. Liksom utskottet noterar jag att det pågår en del arbete på området, men till skillnad från utskottet anser jag att detta inte är tillräckligt.

Jag anser därför att regeringen bör vidta följande åtgärder:

- Se till att samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen blir mer av en helhet.
- Ge nyanlända som beviljas uppehållstillstånd en bra start i Sverige och goda förutsättningar för en snabb etablering.
- Ge nyanlända vetskap om hur samhällets institutioner fungerar och en överblick hur en ”tydlig väg” till egen försörjning, bostad etc. ser ut.
- Ge ett kompletteringsuppdrag till den ansvariga myndigheten när det gäller utvärdering av informationssverige.se ur ett brukarperspektiv.

- Genomföra förslag i SOU 2023:24 om att förtydliga kommunernas ansvar för att nå nyanlända och erbjuda och motivera dem till deltagande i sfi och samhällsorientering.

13. Nyanlända kvinnors etablering, punkt 8 (S)

av Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 4 och 6 samt avslår motionerna

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 17 och 104 samt 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 49.

Ställningstagande

Utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är alldeles för lågt. För oss är det en grundläggande princip att främja jämlikhet och ekonomisk självständighet för alla kvinnor oavsett bakgrund – och därför vill vi trappa upp ambitionerna när det gäller arbetet att få fler kvinnor med utländsk bakgrund att göra samma självständighetsresa som svenska kvinnor en gång gjorde. Ett ökat inträde på arbetsmarknaden innebär en stor potential för Sverige – genom arbete kan människor känna större delaktighet i samhället och bidra till tillväxt och välfärd.

Till skillnad från vad som verkar vara utskottets uppfattning anser vi inte att ett avskaffande av etableringstillägget skulle medföra ökade drivkrafter för utrikes födda kvinnor att delta i etableringen. Vi anser i stället att regeringen bör vidta åtgärder för att individualisera etableringstillägget.

14. Nyanlända kvinnors etablering, punkt 8 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 17 och 104 samt
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 49 och
avslår motion
2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 4 och 6.

Ställningstagande

I likhet med utskottet kan jag konstatera att alltför många utrikes födda, särskilt kvinnor, står långt från arbetsmarknaden, utan en egen inkomst och därmed utan verklig möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Jag noterar att utskottet i det stora hela verkar förlita sig på att olika övergripande myndighetsuppdrag ska leda till en mer jämställd etablering. Det jag saknar är fler konkreta insatser för att få utrikes födda kvinnor att komma närmare arbetsmarknaden.

Jag anser därför att regeringen bör vidta följande åtgärder:

- Se till att respektive myndighet som arbetar med en plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden efterfrågar återkoppling och säkerställa att det är enkelt att lämna synpunkter.
- Verka för att stärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna till utrikes födda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet.
- Prioritera arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden, bl.a. för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

15. Civilsamhällets betydelse för integrationen, punkt 9 (C)

av Jonny Cato (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 25.

Ställningstagande

Civilsamhället har en viktig och underskattad roll i mottagandet av nyanlända. Här finns nätverk som förmår koppla de nyanlända till arbetsliv och jobb-möjligheter, och här finns kunskaper om det svenska samhället. Jag anser att civilsamhällets roll i integrationsprocessen bör stärkas. När det gäller formerna för bidragsgivningen till civilsamhället noterar jag utskottets hänvisning till budgetpropositionens resultatredovisning, bl.a. i fråga om den långsiktiga bidragsgivningen, men jag delar inte utskottets bedömning att utvecklingen entydigt går i positiv riktning.

Jag anser därför att regeringen bör låta utreda hur en större del av integrationsprocessen kan ske i samverkan med civilsamhället, bl.a. genom att se över hur statens tilldelning av resurser till civilsamhället kan fördelas för att skapa långsiktiga partnerskap, till skillnad från dagens projektfinansieringsmodell.

16. Utanförskap, punkt 10 (S)

av Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 10 och avslår motionerna

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkandena 1–3 och

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 103.

Ställningstagande

Flera allvarliga samhällsproblem härrör från den segregation som under de senaste årtiondena bitit sig fast i vårt land. I sak handlar det om att en alltför stor del av de människor som kommit till Sverige från andra länder inte i tillräcklig grad har kommit in i det svenska samhället. Det krävs en bredd av åtgärder inom många politikområden för att minska utanförskap och segregation. Vi noterar förvisso att utskottet hänvisar till en förändrad inriktning av politiken på området, men vi vill växla upp arbetet mot segregationen genom tydligare konkreta åtgärder. Inom en snar framtid bör det tas fram en genomgripande handlingsplan med bred politisk förankring för att effektivt bekämpa segregationen.

Vi anser därför att regeringen enligt ovanstående bör överväga framtagandet av en generalplan i syfte att långsiktigt bekämpa segregationens orsaker och konsekvenser.

17. Utanförskap, punkt 10 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 103 och avslår motionerna

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkandena 1–3 och

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Genom att motverka segregationen och förbättra integrationen kan vi få ett mer inkluderande samhälle där patriarkala och förtryckande värderingar får betydligt svårare att överleva. Liksom utskottet noterar jag regeringens nya inriktning för området, numera benämnt utanförskap och att avsikten med ett nytt mål är att åstadkomma förändring och åtgärda problemen med utanförskap och bristande integration. Till skillnad från utskottet anser jag dock inte, namnbytet till trots, att den nya inriktningen ges ett innehåll i form av konkreta reformer.

Jag anser därför att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att motverka segregationen och förbättra integrationen.

Särskilda yttranden

1. Målet för integrationspolitiken m.m., punkt 1 (S)

Teresa Carvalho (S), Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S) och Jonathan Svensson (S) anför:

När det gäller den nya målformuleringen för integrationspolitiken som regeringen föreslår i vårändringsbudgeten kan vi konstatera att det inte är fråga om någon större omläggning utan en justering helt i linje med den politik som drivits under en tid, där både individens och samhällets ansvar betonas. Där krav och stöd, möjligheter och skyldigheter går hand i hand. Det var exempelvis den förra socialdemokratiska regeringen som inom etableringsprogrammet införde ett proportionerligt sanktionssystem för nyanlända motsvarande det som gäller för övriga arbetssökande. Vi är således överens om att det ska råda högt ställda förväntningar på individen att integreras i det svenska samhället. Däremot är vi kritiska till att regeringen skär ned på såväl arbetsmarknadspolitiken som förebyggande insatser i utsatta områden. Det är en politik som kommer att försvåra integrationen och spä på segregationen. Vi kommer att återkomma till dessa frågor i andra sammanhang.

2. Integration (SD)

Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Sara Gille (SD) och Ulf Lindholm (SD) anför:

Invandringen till Sverige har varit ohållbar under en lång tid. I kombination med en kravlös integrationspolitik har det lett till omfattande samhällsproblem och samhällsekonomiska kostnader, t.ex. genom arbetslöshet, bidragsberoende, bostadssegregation, kunskapsproblem i skolan och kriminalitet. De övriga partierna har länge duckat för problemen men efter valet 2022 och med utgångspunkt i Tidöavtalet och regeringssamarbetet har vi äntligen på allvar kunnat diskutera den bristande integrationen och dess följder. På migrationsområdet sker nu ett paradigmskifte genom att asylmottagandet anpassas för att inte vara mer generöst än vad som är en skyldighet för en medlemsstat enligt EU-rätten. När det gäller integrationspolitiken har vi drivit på så att den nu läggs om för att bli mer kravbaserad och tydligt utgå från arbetslinjen, inte bidragslinjen.

Vi kommer att följa utvecklingen noga och kommer att återkomma i andra sammanhang om regeringen inte gör tillräckligt för att skapa ett samhälle för samtliga invånare som är här lagligt, där den som kommit till vårt land förväntas och ges möjlighet att bli en del av vårt samhälle, främst genom egen ansträngning.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:955 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om goda möjligheter till utbildning för flyktingar från Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ukrainska flyktingar samma rätt till etableringsersättning och insatser för etablering som andra som fått uppehållstillstånd som flyktingar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:986 av Tony Haddou m.fl. (V):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att ge de som får tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet rätt att delta i etableringsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1081 av Niklas Sigvardsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av ersättningar för kommunernas flyktingmottagande i syfte att skapa bättre och mer jämlika förutsättningar för integration och etablering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1358 av Lars Isacsson m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att segregationen ska bekämpas genom exempelvis stopp för social dumpning och fördelning av nyanlända mellan landets kommuner och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1556 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en struktur för att ge nyanlända invandrare en kontaktperson eller kontaktfamilj och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2267 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsorienteringen behöver ses över och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2268 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en nationell reglering som innebär att nyanlända som omfattas av bosättningslagen maximalt bör erbjudas bostad av kommunen i två år och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om separatismens drivkrafter och utveckling i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en resolut kamp mot separatismen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kampen mot separatismen förutsätter en kamp för en inkluderande gemenskap, som bjuder in alla som ställer sig bakom det öppna, toleranta och jämställda samhällets grundprinciper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ukrainska flyktingar bättre möjligheter till utbildning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2491 av Jonny Cato m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till ökad självförsörjning för nyanlända genom att införa ett etableringslån i stället för etableringsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av och möjlighet till höjda ambitioner för intensivvåret och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att större hänsyn ska tas till individuella kriterier såsom tidigare arbetslivserfarenhet när beslut fattas om vilken kommun en nyanländ ska hänvisas till inom ramen för bosättningslagen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av bosättningslagen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en större del av integrationsprocessen bör ske i samverkan med civilsamhället och om att utreda hur statens resurser till civilsamhället kan allokeras

för att skapa långsiktiga partnerskap och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad etablering för utrikes födda kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka målgruppen för etableringsprogrammet i enlighet med vad som föreslås i SOU 2023:24 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att individualisera etableringstillägget och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nyanlända invandrades etablering och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om framtagandet av en generalplan i syfte att långsiktigt bekämpa segregationens orsaker och konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2622 av Anders Ygeman m.fl. (S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna intentionerna i bosättningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna till utrikesfödda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka segregationen och förbättra integrationen och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbetsmarknadsåtgärder riktade till kvinnor i utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att integrationsdebatten har blivit ett hinder för integrationen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur samhället på både kort och lång sikt kan motverka spridning av felaktig information och mytbildning som

- riskerar försämra integration och tilltro till myndigheter och samhälle, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett fungerande välfärdssamhälle som ger jämlika möjligheter för alla är en grund även för integration och behöver vara högprioriterat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända som beviljas uppehållstillstånd bör få en bra start i Sverige och ges goda förutsättningar för en snabb etablering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ”tydligare väg” och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hälsa bör ingå i målet för integrationspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga bosättningslagen så att den omfattar alla nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd samt se över nuvarande regelverk och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förslag på en stimulans för hur såväl privata som offentliga arbetsplatser i ett tidigt skede kan ta emot för korta möjligheter att bekanta sig med yrken och arbetsplatser och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen bli mer av en helhet och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kompletteringsuppdrag för utvärdering av informationsverige.se ur ett brukarperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en möjlig förlängning av etableringsprogrammet till fyra år och större individanpassning och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända personer ska ha goda möjligheter att lära sig svenska under föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bidra till att nytillkomna till Sverige som står inför etablering kan ha reella möjligheter till arbete inom den gröna omställningen och tillkännager detta för regeringen.
 48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fånga upp specifika hinder för olika yrkesgrupper som gör att möjligheten att yrkesarbeta i Sverige fördröjs samt hitta lösningar på dessa och tillkännager detta för regeringen.

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att respektive myndighet som arbetar med en plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden bör efterfråga återkoppling och säkerställa att det är enkelt att lämna synpunkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anhöriginvandrare till svenska medborgare ska ha rätt till etableringsinsatser och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa begreppet överhoppningsbar tid enligt förslag i utredning SOU 2023:24 eller annat sätt för att kompensera för föräldraledighet i etableringen och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslaget att kommunernas ansvar för att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i sfi och samhällsorientering förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utforma ett statligt stöd för att parterna i högre grad ska kunna bidra till kontakt för nyanlända med fack- och yrkesförbund och arbetsplatser och de som arbetar där, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.